

uznać którąkolwiek z przedstawionych hipotez za bardziej wiarygodną od pozostałych. Gdyby podobny przypadek miał miejsce dzisiaj, przy jego wyjaśnianiu analitycy skorzystaliby zapewne z innej nowoczesnej techniki analitycznej, tj. układu GC/C/IRMS (chromatografii gazowej połączonej z komorą spalania i sprzężonej z izotopową spektrometrią mas). W większości przypadków pozwala ona na stwierdzenie czy wykryty w próbce moczu sportowca steroid anaboliczno-androgenny jest pochodzenia endo- czy też egzogenne, tzn. czy jest wynikiem procesów fizjologicznych lub patologicznych zachodzących w organizmie sportowca, czy też został dostarczony do organizmu z zewnątrz [16]. W przypadku opisanej powyżej sprawy sądowej badanie przy pomocy GC/C/IRMS mogłoby pomóc w odpowiedzi na pytanie sędziego czy X przyjmowała środki dopingujące, czy też pochodzenie stwierdzonego w próbce moczu badanej 19-norandrosteronu miało podłoże endogenne.

PIŚMIENNICTWO

- Gross A.: Nagły zgon związany z nadużyciem steroidów anaboliczno-androgennych w celach dopingowych. *Medicina Sportiva*, 1999, 3 (Suppl. 1), 9-13.
- Fineschi V., Baroldi G., Monciotti F., Paglicci Reattelli L., Turillazzi E.: Anabolic steroid abuse and cardiac sudden death: a pathologic study. *Arch Pathol Lab Med*, 2001, 125, 253-255.
- Fineschi V., Riezzo I., Centini F., Silingardi E., Licata M., Beduschi G., Karch S. B.: Sudden cardiac death during anabolic steroid abuse: morphologic and toxicologic findings in two fatal cases of bodybuilders. *Int J Legal Med*, 2007, 121, 48-53.
- Di Paolo M., Agozzino M., Toni C., Luciani A. B., Molendini L., Scaglione M., Inzani F., Passotti M., Buzzi F., Arbustini E.: Sudden anabolic steroid abuse – related death in athletes. *Int J Cardiol*, 2007, 114, 114-117.
- Dehennin L., Bonnaire Y.: Urinary excretion of 19-norandrosterone of endogenous origin in man: quantitative analysis by gas chromatography – mass spectrometry. *J Chromatogr B*, 1999, 721, 301-307.
- Saugy M., Robinson N., Cardis C., Schweizer C., Rivier L., Mangin P., Ayotte C., Dvorak J.: Nandrolone metabolites in football players: utility for in and out of competition tests. *Recent Advances in Doping Analysis (7)*, Sport und Buch Strauß, Cologne, 1999, 95-107.

7. Reznik Y., Dehennin L., Coffin C., Mahoudeau J., Leymarie P.: Urinary nandrolone metabolites of endogenous origin in man: a confirmation by output regulation under human chorionic gonadotropin stimulation. *J Clin Endocrinol Metab*, 2001, 86, 146-150.

8. Kwiatkowska D., Chrostowski K., Partyka E., Wójcikowska-Wójcik B.: Nandrolon – metody wykrywania. *Sport Wyczynowy*, 2001, 7-8, 67-76.

9. Marek-Engelke U., Gayer H., Schänzer W.: 19-norandrosterone– criteria for the decision making process. *Recent Advances in Doping Analysis (6)*. Sport und Buch Strauß, Cologne, 1998, 119-129.

10. Earnest C.P.: Dietary androgen „Supplements”: Separating substance from hype. *Phys Sports Med*, 2001, 29, 63-79.

11. Kintz P.: Criteria that can affect the detection of doping agents in hair. *Progress in Hair Analysis for Illegal Drugs*. Sport und Buch Strauß, Köln, 2000, 79-89.

12. Kintz P., Cirimele V., Ludes B.: Testing for 19-norsteroids in hair. *Progress in Hair Analysis for Illegal Drugs*. Sport und Buch Strauß, Köln, 2000, 111-119.

13. Pokrywka A., Kwiatkowska D., Obmiński Z., Turek-Lepa E., Grucza R.: Problem zanieczyszczenia odżywek środkami uznanymi za dopingujące w sporcie. *Med Sport Pract*, 2004, 5, 115-120.

14. Geyer H., Parr M. K., Mareck U., Reinhard U., Schrader Y., Schänzer W.: Analysis of non-hormonal nutritional supplements for anabolic androgenic steroids – results of an international study. *Int J Sports Med*, 2004, 25, 124-129.

15. Pokrywka A.: Nieświadome użycie substancji zabronionych. *Doping zabija sport*. Towarzystwo Lekarskie Warszawskie, Warszawa, 2006, 29-47.

16. Cawley A. T., Flenker U.: The application of carbon isotope ratio mass spectrometry to doping control. *J Mass Spectrom*, 2008, 43, 854-864.

Adres do korespondencji:
Dr n. farm. Andrzej Pokrywka
Zakład Badań Antydopingowych
Instytut Sportu
Trylogii 2/16
01-982-Warszawa

Stefan Raszeja

Recenzja książki Anity Gałęskiej-Śliwki „Śmierć jako problem medyczno-kryminalistyczny”

Recenzowana książka Anity Gałęskiej-Śliwki (180 stron), opublikowana w 2008 roku przez wydawnictwo Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o. (WWW.wolterskluwer.pl), stanowi zmodyfikowaną wersję prawniczej pracy doktorskiej, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Bogusława Sygita i obronionej w 2008 roku.

Problematyka związana ze zjawiskiem śmierci jest niezwykle szeroka i może być analizowana zarówno z punktu widzenia nauk przyrodniczych, jak i filozofii oraz prawa. Prawo karne, kryminalistyka i medycyna sądowa są w pierwszym szeregu tych dyscyplin, dla których coraz lepsze poznanie okoliczności, mechanizmu i poszczególnych etapów procesu umierania człowieka ma podstawowe znaczenie w praktyce opiniodawczej (orzeczniczej). Autorka w części pierwszej monografii przedstawiła zwięźle problematykę śmierci w sensie filozoficznym a nawet religijnym. Tu można znaleźć informacje o ewolucji definicji śmierci a także o odmiennościach występujących w tym zakresie w różnych kulturach.

Następne rozdziały (od II do VI) poświęcone zostały problematyce regulacji prawnych postępowania w przypadku zgonu człowieka, przy czym autorka ograniczyła się do śmierci gwałtownej, której okoliczności sprawiają, że zakres badań z reguły ma charakter interdyscyplinarny i dotyczy zarówno medycyny sądowej, jak i kryminalistyki. Jest to więc jedna z nielicznych prób integracji zagadnień tanatologicznych, ich problemowego ujęcia z punktu widzenia obu bliskich sobie specjalności: medycyny sądowej i kryminalistyki. W sposób uporządkowany autorka przedstawiła aktualne możliwości techniczne jakimi dysponują w omawianym zakresie obie

te dziedziny nauki. Do wydzielonych w książce zagadnień należą: identyfikacja ofiary, ustalenie czasu zgonu, ustalenie przyczyny śmierci, ustalenie sprawcy czynu, ujawnienie i zabezpieczenie śladów kryminalistycznych a także umiejętność ich wykorzystania w praktyce.

Autorka cytuje „gęsto” prace znawców tematu, zarówno publikujących za granicą, jak i w kraju. Oparte na tych cytatach „przypisy” mogą „same w sobie” stanowić małe cenne kompendium wiedzy niezbędnej dla medyka sądowego lub kryminalistyka. Przykładowo podam, że autorka w jednym z przypisów zawarła, bardzo instruktywnie i zwięźle przedstawione, aktualne możliwości techniczne ustalenia tożsamości zwłok na podstawie badania porównawczego kodu genetycznego DNA. Podobnie czyni to w odniesieniu do innych zagadnień ważnych dla praktyki sądowo-lekarskiej.

W książce poruszono też zagadnienie rzadko spotykane w piśmiennictwie a dotyczące trudności wyłaniających się przy uzyskiwaniu materiału porównawczego do badań identyfikacyjnych osób zmarłych (chodzi o problem „ogólnonarodowej bazy danych”). Do tematów bardzo wnikliwie opracowanych należy ustalenie czasu zgonu. I tutaj w „przypisie” czytelnik może znaleźć bardzo dużo źródeł wiedzy na ten temat. Przeprowadzona przez autorkę analiza z jednej strony ujawnia różnorodność stosowanych technik ustalania czasu zgonu, z drugiej zaś zwraca uwagę na ich niedoskonałości. Szkoda, że zbyt słabo zostały podkreślone osiągnięcia polskiej tanatologii. W Polsce, w ośrodku gdańskim, już w latach 60-tych wprowadzono do praktyki badania reakcji interleukin (nazwa ta została po raz pierwszy zaproponowana przez niżej

podpisanego, a później powszechnie zaakceptowana obok „reakcji suprawitalnych”), kiedy to równolegle pojawiły się pierwsze próby ich zastosowania u naszych zachodnich sąsiadów (prof. Prokop w Berlinie).

Bardzo interesująco, bo opierając się na literaturowych opisach przypadków śmierci gwałtownej, w monografii przedstawiono problematykę związaną ze stwierdzaniem przyczyny zgonu. Treść tego rozdziału mogłaby służyć jako materiał szkoleniowy dla specjalizujących się w medycynie sądowej i kryminalistyce.

Kolejny rozdział książki (rozdział V) poświęcony jest „ustalaniu sprawcy zabójstwa”, a więc

zagadnieniu w głównej mierze kryminalistycznym.

W sumie autorka założyła, że wymienione przez nią problemy (niektóre nadal jeszcze nie rozwiązane) będą inspirowały do podejmowania dalszych badań w zakresie tanatologii sądowo-lekarskiej a także do zaproponowania zmian w procedurze prawno-organizacyjnej, które służyłyby rozwiązaniu sygnalizowanych w monografii kwestii.

Omawiana książka z podanych wyżej względów godna jest polecenia wszystkim zainteresowanym tanatologią sądową.

Sprawozdanie z 87 Jahrestagung der Deutschen Gesellschaft für Rechtsmedizin in Dresden (Drezno) w Niemczech

W dniach 24-27.09.2008 roku odbył się w Dreźnie, mieście nie bez powodu nazywanym „Florencją nad Łabą” o bogatych i imponujących zabytkach architektonicznych, coroczny, tym razem 87 Kongres Niemieckiego Towarzystwa Medycyny Prawnej – przy udziale Ministra Sprawiedliwości Geerta Mackenrotha, Dziekana Wydziału Medycznego Uniwersytetu w Dreźnie prof. dr Heinza Reichmana, Prezydenta Wydziału Kryminalnego Policji w Saksonii Paula Scholza oraz Prezydenta Niemieckiego Towarzystwa Medycyny Prawnej prof. dr Stefana Pollaka. Miasto uniwersyteckie Drezno stało się po raz pierwszy organizatorem Kongresu od czasu zjednoczenia Niemiec. Ostatnie spotkanie Towarzystwa Medycyny Sądowej NRD miało miejsce w 1990 roku. Obrady zorganizowane przez Instytut Medycyny Prawnej Uniwersytetu Technicznego w Dreźnie i Niemieckie Towarzystwo Medycyny Prawnej odbywały się w Centrum Kongresowym doskonale przygotowanym pod każdym względem do tego celu. Otwarcia Kongresu dokonał Prezydent Kongresu pan prof. dr. Jan Dressler, kierownik Instytutu, zapewniając bardzo wysoki poziom naukowy. W obradach udział wzięło około 400 osób, głównie medyków sądowych ale także toksykologów i genetyków reprezentujących Instytuty Medycyny Prawnej (Sądowej) : Austrii, Niemiec, Szwajcarii, Szwecji, Włoch, Słowacji, Bułgarii, Rumunii, Czech, Łotwy, Grecji, Szkocji, Rosji, Izraela, Japonii, USA i Polski.

Tematyka główna kongresu dotyczyła problemów klasycznej medycyny sądowej i prawa medycznego związanych, m. in. z opiniowaniem w sprawach błędu lekarskiego. Kazyistyka sądowo-lekarska stanowiła ważny punkt czterodniowych obrad. Toksykologia sądowo-le-

karska i toksykogenetyka, jako istotny element kongresu, reprezentowana była przez wielu naukowców, zaś wyrazem tego były sesje referatowe i plakatowe. Przedstawiono również aktualne trendy w interdyscyplinarnych, specjalistycznych badaniach w zakresie genetyki molekularnej dla potrzeb medycyny prawnej. Zarówno w czasie trwania obrad z medycyny prawnej, toksykologii i genetyki, wygłoszono 110 referatów i przedstawiono 100 plakatów. Językiem wykładowym był język niemiecki.

Polskę reprezentowali pracownicy naukowcy Katedry Medycyny Sądowej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach, Katedry Medycyny Sądowej Akademii Medycznej we Wrocławiu oraz Katedry Medycyny Sądowej CM Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu-Bydgoszczy we współpracy z Instytutem Medycyny Prawnej w Kiel, którzy przedstawili trzy prace w języku niemieckim.

1. Rygol K., Chowaniec C., Gerichtsärztliche Analyse von Tötungsdelikten des Fallmaterials der Jahre 2003-2007 des Instituts für Rechtsmedizin der Schlesischen Medizinischen Universität Katowice.
2. Maksymowicz K., Marycz K., Jurek T., Drozd R., Scanningmikroskopie in der gerichtsmedizinischen Diagnostik der Mikrospuren.
3. Pufal E., Bloch-Bogusławska E., Rochholz G., Frazelius C., Śliwka K., Vergewaltigung oder erotischer Traum unter Propofol? eine Kasuistik.

W trakcie trwania kongresu czynne były wystawy firm farmaceutycznych i biochemicznych oraz prezentowany był sprzęt optyczny i laboratoryjny.